

VEKERDI LÁSZLÓ, AZ MTA KÖNYVTÁR SZERZEMÉNYEZÉSI OSZTÁLYÁNAK MUNKATÁRSA

LÁSZLÓ VEKERDI, STAFF MEMBER IN THE ACQUISITIONS DEPARTMENT OF THE LIBRARY OF THE HUNGARIAN ACADEMY OF SCIENCES

Murányi Lajos

dr. univ., ny. osztályvezető, Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár és Információs Központ, Budapest
muranyil@gmail.com

ÖSSZEFOGLALÁS

A szerző 1983-tól 2007-ig dolgozott Vekerci Lászlóval az MTA Könyvtára Szerzeményezési Osztályán. Cikkében összegzi a köztisztelőben álló tudós könyvtárossal, íróval, előadóval kapcsolatos személyes emlékeit, és röviden vázolja Vekerci László könyvtári éveit és munkásságát, továbbá felidéri barátait és tisztelőit is.

ABSTRACT

The author worked with László Vekerci in the Acquisitions Department of the Library of the Hungarian Academy of Sciences from 1983 to 2007. In his article, he summarizes his personal memories of the distinguished scholar-librarian, writer, and lecturer. He also offers a concise overview of Vekerci's tenure and contributions to the library, as well as a reflection on his colleagues and admirers.

Kulcsszavak: Vekerci László, MTA Könyvtár Szerzeményezési Osztály, munkatársak, barátok

Keywords: László Vekerci, Acquisitions Department of the Library of HAS, colleagues, friends

Budán, a XII. kerület Határőr út 27. számú házának falán emléktábla látható – a Hegyvidéki Önkormányzat és a Bethlen Gábor Alapítvány avatta fel 2013-ban – a következő felirattal: „*Ebben a házban élt és alkotott 1967-től haláláig Dr. Vekerci László (1924–2009) tudós-tanár, író, könyvtáros.*” Írásunkban a Könyvtárosnak állítunk emléket.

Amikor levélben felkért egykori kollégám, Schubert András, hogy írjak Vekerci Lászlóval kapcsolatos emlékeimről a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárában együtt töltött évekről, először boldogan igent mondtam, de valamivel később – már az igenlő levél elküldése után – kissé kétségbeestem. Miért is? Ennek oka az volt, hogy bár közel huszonöt évig voltam a munkatársa, kételyeim voltak:

fel tudom-e idézni őt úgy, hogy megmutatkozzék e kivételes tudású, mindig mosolygó férfinak a személyisége¹ és lenyűgözően értékes munkája.

1983 augusztusában lettem az MTA Könyvtár Szerzeményezési Osztályának munkatársa. Vekerdí László érkezésemkor már húsz éve dolgozott az osztályon: Kenéz Ernő² hívta a könyvtárba 1964 januárjában a Matematikai Intézetből, ahol szintén könyvtáros volt³ (1974-ig csak félállásban, attól kezdve már főállású lett az Akadémia Könyvtárban). Kolléganőm, Andrásiné Cuhavölgyi Klára emlékei szerint az Akadémia főépületében lévő régi nagyszobában ült Kenéz Ernő, Vekerdí hozzá járt be, és érdekes beszélgetéseket folytattak. Laci bácsi összeszedte a folyóiratokat, majd céduláival elvonult a kis folyóirat-olvasóba, és ott gyűjtötte szorgalmasan a beszerzésre javasolt címeket (főleg tudománytörténeti témájúakat).

Az osztály dolgozóinak zöme ebben az udvarra néző, sötét nagyszobában dolgozott: ez volt az osztály legnagyobb helyisége; itt volt a házi növedékkatalógus is (A5-ös, drapp színű, gépelt kartonokon, melyek a leltározás után azonnal dobozokba kerültek – betűrendben). A nagyszobában tároltuk a rendelések céduláit, és ide érkeztek az új könyvek is, a kötelesek, a csereanyag és a vásárlás útján beérkezettek is. Itt dolgozott Andrásiné, Jaksáné Kiss Anna (Mónika), Ferencz Simonné, az osztályadminisztrátor, Bisztray Tibor, Madary Kamill és jómagam. Ezenkívül még két vagy három kisebb, Dunára néző szoba is rendelkezésre állt az osztályvezető (akkor Fekete Géza) és egy naplózó (Szlafkay Andrea), a könyvekre raktári jelzeteket író (a „számozó”, Pék Mária) számára, továbbá egy belső galérián dolgozott a másodpéldányok elosztásával foglalkozó kolléganő. (Ezenkívül az elfekvő anyag számára is volt egy pici helyiség.)

Vekerdí akkoriban már nem volt teljes alkalmazásban, száz órát kellett teljesítenie havonta – ekkor már szerkesztője volt a Magvető Kiadó *Gyorsuló idő* sorozatának, a Magyar Rádióknak készítette *A véges végtelen* című, több mint kétszáz adást elérő sorozatát, cikkeket, tanulmányokat írt, előadásokat tartott, 1984-től a *Természet Világának* is szerkesztőbizottsági tagja lett. (A szájhagyomány szerint

¹ Ahogy például Veres András *Vekerdí László és Németh László (első megközelítésben)* című előadásában, mely 2015. május 21-én a Magyar Történelmi Társulat keretében működő *Vekerdí László szakosztály* által rendezett, Vekerdí László személyével és munkásságával foglalkozó emlékkonferencián hangzott el (Veres, 2015, 2–3.).

² Kenéz Ernő (1912–1984) az MTA Könyvtár Szerzeményezési Osztályának volt a vezetője 1957-től 1972-ig, nyugdíjba vonulásáig. Kezdetben az Eötvös Collegiumban volt francianyelvtanár, majd az Irodalomtudományi Intézet könyvtárosa lett (vö. Ferenczy, 1984).

³ Bizonyára mindenki előtt ismert, hogy orvosi diplomát szerzett, de dolgozott az Onkopathológiai Kutatóintézetben (1955–1963), majd a Matematikai Kutatóintézetben is (1963–1974) – utóbbiban könyvtárosként. Itt jegyzem meg, hogy nemcsak matematikatörténészé vált ezen idő alatt, de többek között *Rényi Alfréd* könyvét is lefordította angolra (*Probability Theory*, 1970). Később is fordított matematikai témájú műveket angolra, és több angol és francia nyelvű szakkönyvet magyarra.

valamiért nézeteltérése támadt a főnökével, ezért Rózsa György főigazgató saját rendelkezésébe „vonta” Vekerdit, így vágva át a gordiuszi csomót. Később derült csak ki, hogy a főigazgató, bár nagyon büszke volt tudós munkatársára, bizony olykor megfélemedezett rendszeresen emelni a tudós kolléga járandóságát.) Korábbi konfliktusokról árulkodott Vekerdi gyakran emlegetett diagnózisa az ún. „főnökitisztről”, amelynek tünetegyüttese nem volt túl hízelgő az illetőre nézve.

Amikor 1986 nyarán Fekete Géza⁴ osztályvezető betöltötte 60. évét – akkoriban ez volt a férfiak nyugdíjkorhatára –, a főigazgató élt a lehetőséggel, és nyugdíjazta. Főnök nélkül maradt az osztály. Legnagyobb meglepetésemre szeptemberben Rózsa György engem nevezett ki osztályvezetőnek – később kiderült, hogy Vekerdi javaslatára.

A következő két esztendőben a szokott tevékenységek mellett az akkor már javában átépülő és 1988 novemberében megnyíló szomszédos épületbe, az Akadémia egykori bérházába való átköltözés előkészítése adott jelentős feladatokat; meg kellett tervezni az osztály elhelyezését, bútortázanak és anyagainak átkerülését. (Ezután a dolgozók kényelmesebb körülmények közé, egymás közelébe kerültek a második emeletre; talán öt szobába – melyből három az Arany János, egy az Akadémia utcára, egy pedig a belső, fedett „udvarra” nézett. Az egyik szobában Vekerdi két nyugdíjas kollégával, Durzsa Sándorral⁵ és Fekete Gézával dolgozott.) Ekkortól Vekerdi közelében dolgoztam, és több emlékem van róla, mint a korábbi időszakból.

Az új akadémiai, XL. törvény⁶ hatálybalépése – 1994. június 30-a – után az MTA Központi Könyvtára már nem volt *központi* könyvtár, *csak* könyvtár maradt: az intézeti könyvtárak önállóak lettek, meg is szűnt a módszertani osztály.

A nagy létszámcsökkentés során – 1998–1999-ben –, amelyet az akkori elnök (Glatz Ferenc) és a főtítkárs (Keviczky László) részvételével 1997. december 22-én a földszinti Vasarely teremben tartott rendkívüli osztályvezetői értekezleten⁷ tett bejelentés előzött meg („egyensúlyba kell hozni a dologi és a személyi kiadásokat a könyvtárban”), nagy változások kezdődtek mindannyiunk életében.

Először is a létszám „lefáragása” történt meg, melynek során közel a felére csökkent a dolgozók száma. (Az Informatikai Igazgatóság számos munkatársa távozott néhány hónap alatt a könyvtárból, de megszűnt több könyvtári egység is.) Meg kellett küzdeni az osztályon a nyugdíjas munkatársakért is, mivel őket is meneszteni akarta az Akadémia 1998 januárjától 1999. május 4-ig a könyvtárat felügyelő és a konszolidációt irányító főtítkárhelyettese, Náray-Szabó Gábor

⁴ Fekete Géza (1926–2017) 1959-től 2001-ig dolgozott a könyvtárban.

⁵ Durzsa Sándor (1926–2006) az olasz nyelvű anyagot gyarapította 2002-ig; utána már betegsége miatt nem tudott bejárni a könyvtárba.

⁶ 1994. évi XL. törvény a Magyar Tudományos Akadémiáról (1994). *Akadémai Értesítő*, 43, (máj. 13.) 46–51.

⁷ Lásd *A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának 1997. évi jelentése* (1998). Budapest, 7.

akadémikus.⁸ Sikerült „visszaimádkozni” őket, igaz, ledolgozott óráik számának csökkentése révén – Vekerdie is talán 70-re zsugorodott –, de volt olyan nyugdíjas kollégánk is, aki így már nem vállalta a további munkát (Fekete Géza, az osztály korábbi vezetője).

A legkeményebb dió a természettudományos folyóiratok előfizetésének csökkentése volt, hiszen ezek voltak a legdrágábbak. Ehhez még hozzájárult az infláció, a forintgyengülés és a nagy folyóiratok árának emelkedése is. Vekerdire szakértőként nehéz és fájdalmas feladat nehezedett. Nyilvánvalóan jól ismerte az anyagot, hiszen sok időt töltött a folyóirat-olvasóban is, és nagyon tájékozott volt. Több lépcsőben mentek végig a folyóiratosztály vezetőjével, Bükyné Horváth Máriával⁹ a listán, hogy a kívánt eredményt elérjék, azaz a rendelkezésre álló keretbe szuszakolják a külföldi folyóiratok rendelését. Komoly fájdalmakat okozott ez neki.

Bentléte alatt nagyon sokan keresték fel. Főleg a folyóirat-olvasóban dolgozott, de látogatói a második emeleti szobában is megkeresték, közülük néhányal találkoztam is. Egyikük volt Bakos István, akivel korábban együtt dolgozott,¹⁰ de többször láttam Fehér Márta filozófust és tudománytörténészt,¹¹ Terts István¹² nyelvészt és Votisky Zsuzsát¹³ is. (Utóbbi több könyvének is kiadója volt.) Bizonyára ennél több tisztelője, barátja kereste fel.¹⁴

Vekerdit az osztály minden munkatársa szerette, mert szeretetre méltó volt, és kedves mindenkihez. Bár a nyelve csípős volt, és sarkos megjegyzéseket tett – politikusokra például –, de munkatársairól egy rossz szót sohasem hallottam tőle. Különösen jó viszonyt ápolt az őt segítőkkel, például a rendeléseit kezdetben legépelő, később a számítógépben rögzítő munkatársakkal. Mivel céduláit főleg ceruzával írta jellegzetes dőlt betűivel, és nem volt könnyű elolvasni azokat, hamar kialakult, hogy Pillók Edina specializálta magát Vekerdí rendeléseinek leírására. (Apró érdekesség: takarékoságból és talán a könnyebbség kedvéért, mindig 5–8 cm-es ceruzákkal dolgozott, mégpedig mindig kis cédulákra.) Akkoriban mindannyian kis méretű cédulákra írtuk fel a könyvek pontos adatait, árát

⁸ Később, 2006-tól 2013. június 30-ig főigazgatóként vezette a könyvtárat.

⁹ Bükü Béláné Horváth Mária (1933–2020).

¹⁰ Bakos Istvánnal (1943–) sokáig együtt dolgoztak az MTA Tudományszervezési Csoportjánál, a *Kutatómunkások* című közös, betiltott szociográfiájukban kritikus jelentést készítettek a pártállam vége korabeli magyar felsőoktatás és tudományos élet helyzetéről.

¹¹ Fehér Márta (1943–2020) a Budapesti Műszaki Egyetemen dolgozott akkor.

¹² Terts István (1948–) nyelvész, egyetemi docens.

¹³ Votisky Zsuzsa (1948–2018), a Typotex Kiadó vezetője volt akkoriban.

¹⁴ A *Természet Világától* Herczeg János és Staar Gyula biztos felkereste, de sokan az *Új Forrás* szerzői közül is. – Lásd a 75. születésnapjára az *Új Forrás* 1999. évi Vekerdí-számában megjelent Jókai Anna, Fűzi László, Sándor Iván, Olasz Sándor, Herczeg János, Németh Ágnes, Bakonyi István, Gazda István, N. Pál József, Szállási Árpád, Tüskés Tibor, Pintér Lajos, Monostori Imre, Mohai Lajos írásait és Nagy Gáspár versét, az *Útleírást* (URL1).

és ISBN-számát, hogy ha hirtelen egy lehetőség adódik – például a kilencvenes években a Volkswagen Stiftung adománya révén –, gyorsan össze lehessen állítani egy nagyobb rendelést.

Amikor megjelent *A tudománynak háza vagyon* (1996), majd a nagy Galilei-könyve (*Így él Galilei*, 1997), minden munkatársának ajándékozott egy-egy példányt. Nem csak a tudománytörténet és a matematika története foglalkoztatta, számos cikket írt könyvtári témákról is. Nagyon fontos ezek közül a könyvtár 150 éves fennállása alkalmából kiadott kötetbe írt tanulmánya, *A természettudományok és a matematika az Akadémiai Könyvtárban* (Vekerdi, 1976), illetve az új könyvtárépület avatása után megjelent írása, az *Egy könyvtár otthonai, eredményei és gondjai* (Vekerdi, 1989), de írt cikket 2000-ben *Hagyományos könyvtár – elektronikus könyvtár* (Vekerdi, 2000) címmel is. 1984-ben „a hosszabb időn át kiemelkedő munkát végző, szakterületük fejlődését elősegítő könyvtárosok és levéltárosok elismerésére” szolgáló Szabó Ervin-emlékéremmel tüntették ki (Gyuris, 1999).

Egyszer magam is megbántottam – akaratlanul –, amikor 1997-ben úgy gondoltam, hogy jót cselekszem, ha megállapítatom a nyugdíját a munkaügyes kollégáimmal: hogy legyen egy biztos alapjövedelme, ő azonban nem így látta. Többször is felemlgette, hogy nyugdíjba küldtem őt... Érvettem, győzködtem, de hiába, nem tudtam meggyőzni; a seb nem gyógyult be soha. (Amikor nyugdíjas lettem, akkor értettem csak meg, hogy ez nem a pénzről szólt, hanem a „státuszról”: már nem vagy aktív munkatárs, csak egy nyugdíjas, akit már leírtak, és akire már nincs szükség.)

Élete végéig dolgozott volna a könyvtárban, de váratlanul – talán 2007-ben – meghalt szeretett felesége, Judit, és ezt a veszteséget már nem tudta kiheverni. (Utolsó két évét már a budakalászi idősek otthonában töltötte – ott is hunyt el.) Vekerdi Lászlót az MTA Könyvtára saját halottjának tekintette. Utolsó útjára a Farkasréti temetőben családja és számtalan tisztelője mellett szinte a könyvtár összes dolgozója elkísérte.

IRODALOM

- Ferenczy Endre (1984): Dr. Kenéz Ernő (1912–1984). *Könyvtáros*, 34, 5, 299–300.
- Gyuris György (1999): *Vekerdi László: válogatott életmű-bibliográfia*. Szeged–Tatabánya: Somogyi Könyvtár – József Attila Megyei Könyvtár
- A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának 1997. évi beszámoló jelentése (1998). (Összeállította: Fekete Gézőné) Budapest, k. n., 7.
- Rényi Alfréd (1970): *Probability Theory*. (Translated by László Vekerdi) (*North-Holland Series in Applied Mathematics and Mechanics* V.10) Amsterdam–Budapest: North-Holland Publishing Company – Akadémiai Kiadó

- Vekerdi László (1976): A természettudományok és a matematika az Akadémiai Könyvtárban. In: *Fejezetek a 150 éves Akadémiai Könyvtár történetéből*. Budapest: MTA Könyvtár, 26–36.
- Vekerdi László (1989): Egy könyvtár otthonai, eredményei és gondjai. *Tudományos és Műszaki Tájékoztató*, 36, 4, 147–153. <https://journals.bme.hu/tmt/article/view/30227/15940>
- Vekerdi László (2000): Hagyományos könyvtár – elektronikus könyvtár. *Könyv, Könyvtár, Könyvtáros*, 9, 2, 41–47. <https://epa.oszk.hu/01300/01367/00002/pdf/04konferenciak.pdf>
- Veres András (2015): *Vekerdi László és Németh László (első megközelítésben)*. http://real.mtak.hu/30681/1/Vekerdi_Laszlo_es_Nemeth_Laszlo.2_u.pdf

URL1: Vekerdi Lászlóról. *Új Forrás*, 31, 6, 1999. június. <https://epa.oszk.hu/00000/00016/00046/>